Број 280. У Новом Саду, у понедељак 13. децембра 1904. Година XXXIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом, свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 40 пот. на четврт године 7 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 2 кр. 98 пот. на четврт године 8 круна 75 пот.
За остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

(Вечерњи лист.)

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Издање „Рада“ деоничарског друштва у Руми.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јована Т. Чавића,
Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Позив на претплату.

1. јануара 1905. године отварамо нову претплату на прву четврт.

„Застава“ излази два пута дневно, а стаје као и до сад на три месеца 7 круна за све оне, који желе да им се „Застава“ **дневно један пут** поштом шаље. — За оне, који желе, да им се лист шаље **два пута дневно** поштом, стаје **8 круна 75** потура.

За Нови Сад стаје „Застава“, кад се два пута дневно шаље лист кући, **8 круна на три месеца.**

Ми ћемо и даље чинити све што можемо, да одржимо „Заставу“ на оној висини, која одговара угледу народа и радикалне странке и молимо све пријатеље листа да нас у овом послу помогну.

Обраћамо нарочиту пажњу на **„Заставине бројеве од петка вечерњи и јутарњи број уједно.** Овако проширени народни бројеви доносе расправе о задругарству, привреди, о народном здрављу, о правним поукама и т. д. Ти се бројеви удешавају за најшире кругове, а претплата за њих стаје **4 круне годишње а на три месеца 1 крупа.**

Нови претплатници који пошљу претплату за идућу I. четврт добијаће лист до краја децембра бесплатно од дана кад им стигне претплата.

Најлакше се претплаћује поштанском упутницом.

По решењу управе, лист се ником **не сме** давати на вересију

У Новом Саду, децембра 1904.

Уредништво и администрација „ЗАСТАВЕ“.

Хоћемо ли у изборе?

На ово питање одговорити је и тешко, и лако.

Тешко зато, јер смо ми, а с нама и све остале народности, толико потиснути, да не може бити ни речи ни о приближној равноправности. И не само да смо потиснути, него смо управо стерани у крај и по рецепту моћнога Беча притиснути уваз. Према том наша се реч при изборима за угарски сабор не може чути ни као одјек наших жеља и нашега мишљења.

Изборним законом и окружењем изборних срезова ми смо управо постали играчка у рукама моћних и силних. Све што је свесно, стојало је до сад при изборима у страни. Један део одводили су кривим и забрањеним путем, митом и страхом на биралиште

Како данас стојимо у том?

Све је непромењено. Стари изборни закон је ту, изборни срезови су исти, изборна каса владина напуњена великим прилозима нових баруна и зависних великодостојника још се негрестацо пуни; мито и страх стоје спремни да све учине...

Но има што је и промењено.

Зло у земљи непрестано расло, али се није развијало природним путем. Није добило врх на оном месту где треба. Зато је зло ипак на свима линијама. Друштво је развратом растровано одозгоре. Право и слобода појединаца, који не могу да стоје на површини, сведени су на нулу.

Зло је тражило одушке и нашло је. Чланови једнога и истога племена, које хоће да влада, ударају једно на друго као жути мрави. Угарској влади није помогао ни злогласни предлог школскога закона, да је опозиција свом снагом не нападне.

Ова кост омразе, бачена међу нас из Беча, узбуркала је духове међу народностима, и то у толикој мери, да данас, можемо рећи, нема једне куће српске, словачке, румунске, која не зна за ову напаст

Српска народна радикална странка задобила је својим живим и истрајним родољубивим радом, можемо рећи, цео народ српски. Нов живот у автономији унео је у народ нова духа, полета и снаге Предлог школскога закона дирнуо га је у срце. А русвај међу онима, који хоће силом да владају, саветује му, да у данашњим приликама мора показати, да је жив.

Сад је питање, да ли ћемо у изборе или у страну?

Ко познаје наш народ, знаће и то, да наш народ уме дуго да гледа и трпи сваку неправду, уме да је хладнокрвно подноси, но кад зло преврши меру, онда уме одважно да стане на ноге и да се свом снагом злу одупре.

И ако није наступило време коначна разрачуна с противницима, дошло је доба, кад српски народ треба да докаже право на опстанак. Све прилике казују, да ће се ових избора извести на избор толико бирача, колико никад, откад је уставности. Ко буде добро посматрао, опазиће, шта ко вреди. Па и она малена мањина вредиће овога пута. Вредиће и они, који су у бирачкој листи издесетковани.

Досад смо били у страни, у пасивитету и не даде се прилика, да се народносни пасивитет покаже у правој боји.

При новим изборима изгледаће изборна слика друкчије но досад. Пасивитет би се у тој слици свакојако губио из вида још више но пре.

Сад се неће ломити копља за равноправност свију народности — за основна права и правице, али ће се свом снагом ухватити у коштац Будимпешта и Беч. Ко при овој неједнакој борби остане код куће и не покаже живота, прегазиће се.

Не остаје нам дакле друго, него у изборе!

Како ћемо, с ким ћемо и против кога ћемо? У тим питањима нисмо данас још начисто. За кратко време изаћи ће странке с бојом на среду и знаћемо с ким можемо, а против кога морамо. **Р.**

Италија и бечка политика.

Рим, 24. децембра

Ако нигде, а оно се извесно у односима међусобног пријатељства између Италије и Аустрије даје применити она позната изрека „где је танко ту се и кида“. — Последњи догађаји у Инзбруку, који су већ заборављени и талијанске манифестације у многим великим градовима Италије, који све више распаљују духове, несумњиво доказују да су везе пријатељства између поменуте две државе са свим паучинасте и сада већ са свим раскинуте. Аустро-Угарска према Италији и Италија према Аустро-Угарској само су још по спољашњим знацима савезници и прија-

ПОЛИСТАК.

Како је наш деда-Совра остао без куће и земље.

Онаки газдалук, па и друштво — пуна кућа народа, али ето тако!... Та да, потписао човек, па му продадоше све, ама све: и опаклију и сурдумицу и дороц...

А није да кажеш морија или неродица, него баш бес.

Елем, женио ти он унука. Једва дочекао да га види и настави на ноге, а већ да га ожени, то му је била једина брига чим се »дете« родило.

Дорастао његов мали Совра — (имао је дедино име), па ће деда, да га жени... А леп је био и кршан. А што је и леп, али »ирош« — мани се! Није шала: од кад се замомчио, па кад пође у коло, не можеш га се нагледати, а кад прође поред девојака, а ти чујеш само једно: »уф!« А он, враг, зна — па к'о да им прикоси...

Кад пође у коло, треба га погледати: на њему »стајаћице« од уснивана платна, гаће од осам пола, па све наборане, поруб на шупљику, кошуља као снег, сва везена: и прса и огрлица и запонци. Стан му од кошуље покрива чак и колена, око паса му лепа широка тканица. Обојци лепи, црвени као крв, испретканвани жутом жицом. Опанци шиљкаши, што тутње у колу, а навио до десет пута око листова кајишчић! По прслуку му свилени и златни везови, од онога, што се праве, Бож' опрости, одежде (златног броката), дугмета сребрна... Па тек онај шеширић... Кажем вам — јест одело сеоско, али вреди за два господска...

А он? Уђе у коло, а девојке, мало срамежљиво, али тек чисто се гурају, да се уз њега ухвате — није момак да га сваки дан ни видиш...

Елем, удесио деда Совра с господином попом, да га ожени још пре солдачије Јер ако оде цару на војску, треба да има кућа радина И кад је »дошло од горе« да се може оженити, распитивао је деда за девојке... Црквењак Живан му дојавио, којој није спао ивањски венац с крова, и он се онако к'о распитивао и колико која има нанизаних дуката... Није да кажем (ни дао Бог!) да је стао за тим, али тек, да му се не каже: није ти сна ништа донела.

Тако, некако после Божића, баш неки леп дан — »рано пролеће«, а деда-Совра прокрстарио селом, па све застаје код плотова и тараба, где су девојке разастрле ћилимове, веленце, чупавце, обојке, платно и понамештале јастуке (да перје мало по сунцу нарасте!). Оно, каже се, да се то тако ваља од мољаца, али тек... И ја сам тако мислио, док се нисам оженио, а после сам сазнао, да је то толико: готова сам, опремљена — па дођи и ишти ме. Баш су ти те девојке врагови!...

И тако деда-Совра застаде и загледа се у ону витасову тарабу. И он гледа а у себи к'о мисли: или су лепши и шаренији ћилими или лепше платно или пунији јастуци... И он стао па сумира, а иза плота се зачу женски глас:

„Ако ми се срећа јави —
Имам ћилим стари!...“

— Е, гле ти ње, та то је она вижља! Е, баш идем.

И уђе. Још се на капиџику бранио од пса, а она дође да га »проведе«. Стидљиво му приђе руци и пољуби.

— Нека, жива била... А где ти је отац?

Она рече и отрча, а деда стао па гледа.

Дође јој и отац, поздравише се. Уведоше деда-Совру у собу, послужише ракијом, наздравише и пустише се некако у разговор.

Сву прћију је деда видео. Зна се колико и девојка има дуката о врату — сад само да се погоде за »руво«, и шта момак мора купити младинима (оцу и матери), па тек онако »вента« ради да запитају и момка. И девојку ће питати, али, одговор је сигуран: Нема је у селу, која ће одбити — а већ женска страна нема шта ни да каже, он се мора покорити!

*

Погађали су се доста дуго. Оно обично, девојке волију за самца, него у задругу... Да-

тељи један другоме. У истини међу њима постоји огроман јаз који сваким даном све дубљи бива и који ће једнога дана дотле довести, да ће ова два тобожња савезника огорчено устати један против другога.

Крвави догађаји у Инзбруку изазвали су силан протест у свима сталежима талијанскога народа. Ти протести на многобројним митинзима јесу мирна предигра једној драми, која се врло лако може извргнути у крваву трагедију. Атмосфера у Италији мирише на барут и нема ваљда човека у овој земљи који гледа у Аустро-Угарској свога савезника. Шта више и сам папа, осетио је да је талијанског порекла и заузео је према Аустро-Угарској непријатељски фронт.

У Италији има неколико партија али све оне у питању народности чине један фронт противу Аустро-Угарске за коју веле да и нема народности.

Духови у Риму осећају мирис барута. За то се чине припреме Овде су сазнали да се Аустро-Угарска, управо Аустрија из Беча спрема да на познати начин умири крваво завађене своје народности. Како? То је њена стара метода: спремиће изненађења нова на Балкану, у Ст. Србији и Албанији и тада ће завађене народности да ућуте и да гледају шта ће им донети упад у Ст. Србију и Албанију. Али то је баш болно место Италије и њених аспирација...

Да оставимо на страну то што Србија, Бугарска и Црна Гора неће моћи равнодушно гледати у томе правцу; али Италија је прва, која неће допустити то кретање аустријске политике на Балкан о којој политици овде мисле да се и Мађари с њом не слажу.

Шта ће бити? — Не види се, али се назиру слике скоре будућности. У талијанској војсци чине се живе припреме.

На томе путу што га аустријски политичари припремају да изведу, начиниће прву препону, први фронт Италија и узима се да ће зацело викнути: „Натраг!“ Овде се дакле врло озбиљно припремају да спрече свако продирање Аустрије на Балкан.

Још нешто: Италија пружа руку српском краљу Петру и црногорском кнезу Николи. То је озбиљна ствар... реч је дакле о једном крупном подувећу; реч је о савезу Италије и Балканских словенских држава... Аустријска дипломација добро би радила да има ово на уму и седи с миром.

М-ћ.

Политички преглед.

Србија. Државни прорачун за годину 1905. састављен је. Да се одржи равнотежа у државном примању и издавању, начињен је овај прорачун: државне потребе захтевају 88 милијона и 36 хиљада динара (круна), и од тога треба да претекне 100 хиљада. То треба да се намакне овако: од државне порезе са сталним државним прирезом треба да уђе 28 милијона и 961 хиљада и 750 динара; од трошарине 5 милијона 317 хиљада динара. Државни монополи (со, дуван, жижице, папир за цигаретле итд.), саобраћајне установе (железнице, лађе, пошта толеграфи, телефони итд.) донеће 10 милијона 165 хиљада динара. Приход од државних привредних установа донеће (непокретности, фондове, шуме итд.) 15 милијона 829 хиљада динара. Осим тога разних „ситних“ прихода до 2 милијона. Цео дакле буџет износи 88 милијона и 36 хиљада динара.

Руско-јапански рат.

Страни божићни листови донели су мршаве извештаје са бојнога поља. Али католички је Божић, и нарочито јеврејски новинари у „Пештанском Лоју“ и иначе сматрали су за своју дужност, да баш Јевреји о католичком Божићу разгале Јапанце. Као веле: Јапанцима су пошла кола нуз брдо, па бар да им не преседне Божић, ма што то није њихов Божић.

За то су, ваља да, ти извештаји тако чудновати, да ће им слабо ко веровати.

Према тим извештајима, не зна Куропаткин, и није му добро познато, да су Руси одјурили Јапанце са „високе горе“ (брда од 203 метра); даље није истина, као што веле Јевреји, да је осам руских контра торпедњача пробило јапанску блокаду код Порт-Артура и отпловили у сусрет руској балтичкој флоти. Све то по тим јапанско јеврејским извештајима није истинито, а „истинити“ ти јапанско-чивутски гласови, по којима:

1. Јевреји у „Лојдовој“ редакцији боље знају од Куропаткина шта се догађа на бојном пољу.

2. Јапанци су код Порт-Артура „на јуриш освојили“ вис источно од Кајаншупу.

3. Стесељ моли Јапанце, да им преда Порт Артур, да му само оставе посаду у животу. А Јапанци одбијају све то.

4. Цела руска порт-артурска флота, заједно са Севастопољем и оних 8 контра торпедњача су пропали.

И ко само да не поверује и у таку вест: Руси нуде да предаду Јапанцима Порт-Артур, а Јапанци то гордо одбијају. И баш хоће да га они освоје!

А изређали су већ све своје велике празнике, и за њих везали пад Порт-Артура. Те не знам, до сазива њихове скупштине, те до Микадовог имен-дана, а после не до имен-дана, него рођен-дана. Али прошли су многи имен-дани и рођен-дани а Порт-Артур још чврсто стоји. Сада јављају, да ће катастрофа Порт-Артура бити 4. фебруара, кад буде кинеска нова година. Али и то је, канда, онако мало кинески речено.

А у ствари како је на бојном пољу? Стесељ ни не снива на предају. Јапанска блокада пред Порт-Артуром као да и не постоји. У Токију овладао ужас због скорог доласка балтичке флоте. Новчани јапански извори пресушују а на манџурском бојишту читави одреди јапанске коњице прибегавају у руски табор.

За Русију и за Словенство најбољи су изгледи.

Новији извештаји ово су:

Са манџурског бојишта.

Јучерашњи Куропаткинов телеграфски извештај јавља: „Ни данас није дошло до каквог знатног сукоба са непријатељем. Јутрос је температура износила 18 степени испод нуле. Више наших одељења извршило је ноћас извидницу против непријатељских положаја, а нарочито код Бањапуце. Једно наше одељење продрло је у само место, а друго наше одељење после јаче борбе продрло је у јапанске шанчеве. Непријатељ је са два батаљона у два маха покушао, да освоји изгубљене своје шанчеве, али је одбијен и претрпео је велике губитке. Заробили смо девет Јапанаца. Код нас је погинуло: три официра и шест момака, а рањено је три официра и пет војника.

Одономад је непријатељ напао наш положај код места Сахепу-а. Две лидитне гранате пале су у једну зграду, али нико није убијен. — У очи св. Николе једна руска стража неопажена приближила се месту Куанди, где су се налазили Јапанци, и убацили су у осветљене куће више патрона што распрскавају. Патроне су експлодовале и услед тога узбунила се јапанска војска. Истога дана једна руска стража освојила је од Јапанаца девет кола хране и ћебане. Данас сија сунце и време је ветровито. Хладноћа је данас 10 степени испод тачке смрзавања.

богме. Има свог човека па ради за њега, али у задрузи: дед предржи ово дете, дед уми оно, дед пољуљај оно треће — па која је млада осорљива, завади се брзо па разметне и кућу...

А момак, кад се жени, то »удесе старији«. Нађу му девојку, али — старији траже и пријатеља »да му одем и да ми дође« — зато траже »старији« да удаду девојку у газдалук — а девојке неће у »пуну« кућу...

И деда је удешавао и удешавао, док није дошло и до »јабуке«.

Погодише се: девојачки отац ће добити чизме, мати девојачка ћурак (не кожун!), девојачко руво мора бити свилено, купиће се и мараме, и — мора јој деда »дуплирати« дукате.

Деда се по мало к'о бранио, али је попустио: та ко је то доживео да жени унука, па још така девојка, па — пријатељ!

Трошак јесте: И од куда да се истави? А лако је то било пре: оцепиш јутро земље па продаш »за навек,« отераш из плуга по пар волова, проредиш свиње или овце, узмеш мало од трговца »на род« унапред, па скунатариш некако, и сви се лепо проведу, и дуго се прича, како су сватови били сити и напити и сви весели...

Забринуо се деда Совра. И да није дао реч — све би било друго. Овако — и'л одржати или погинути!

Од дана до дана све ближе и Ђурђев дан.

Тако једаред седи он на прагу од капијица па задимио и пљуцка, кад ето ти оног лисастог Чиве Натанајила.

— Штка сте се забринула тхако?

— Та ето... и исприча му све.

Уз'о Чива па рачуна. Извадио плајваз из џувета и папир, па рачуна.

Кад је срачунао, а он се онако насмеја к'о испод ока, па ће тек деда-Совру по рамену:

— Лако је то, мој вхомшија... Ја чу тебе то све набавити...

Деда-Соври к'о одлахну.

— Па шта тражиш?

— Ништа. Само чеш да потпишеш једна хартија. Кхошта четрдесет крајцаре, а дигнеш за њега шхест стотинарке...

— Како велиш?

Каже њему Натанајило и рашчлени. Али мука је — незна деда-Совра писати.

Али се Натан побринуо, а деда дај да учи. Није му толико ни до сватова, колико да не остане под срамотом.

И учио је деда потписати своје име. Оно он се потписивао и пре, али ухвати само за перо и положи крст. Али на »весло« (векслуменицу), не иде тако.

И тако је он учио у бирцузу код Натанајила.

Мучио се и мучио. Није шала: његово име и презиме 15 слова.

И он је учио: Срп (то му је било »С«), точак — О, перец — В, рогови са пајантом — А и тако редом, на своју несрећу. Потписа »весло« и купио је све што се искало.

И таких сватова не памти село ни пре ни после.

Доведоше и младу у кућу. Које ово — које оно, изби и свађа и — синовци му се изделише. Друштво се преполови. Кућу им је исплатио да се не сече и остаде са најближима.

Није се навршило од сватова ни три месеца, али ево неко писмо на општину. Тражи »каса« своје.

Одјури ти он у варош, па 'двокату.

— А што си ти дизао?

— А ко, неби, господине, за четрдесет крајцара примио шест стотинарки...

Помирише се лако. Био је ту и Натанајило. Адвокату дадоше »трошак« и каси камате, он потписа наново. Потписа и Натанајило. (Деда је причао, да је за ту љубав дао и опет Натанајилу кола жита). И тако је то ишло, док за две године не дође пред кућу и добош не каза чија ће бити!

Синовци не хтедоше купити, купио је Чива и препродао неком Шваби из Бачке, а деда-Совра, с унуком и сна'ом нађе се на ледини...

И пресвиснуо је. Ожалисмо га сви, али — то је био први погреб у селу без даће.

— — — — — — — — — — — — —

Сад му је унук отишао у варош. Ради за седам сексера у фабрики што тестери даске, а она његова помодорка пиљари. Та да — деца притисла а зарада мала, па се и она мора да мучи...

СЋ.

Седми Конгрес Српских Земљорадничких Задруга, одржан 12. маја 1904. године у Топуском, изрекао је једнодушно ово:
СРБИНЕ, НЕ ИСПУШТАЈ ЗЕМЉЕ ИЗ ШАКА, јер је свака груда, свака бразда, сваки педаљ српске земље, свака изгубљена кућица, свако напуштено кућиште српско, што Срби лакомислено из шака испуштају и странцима продају — неизмерни народни губитак, сигурна и неизбежна народна пропаст, највеће српско народно издајство. (Тако, и само тако изгубили смо ми Срби многа српска села, српске општине, па и читаве српске крајеве, где се сада други шире и размећу, а још за коју годину нити ће се знати нити спомињати да је тамо Срба

Борбе око Порт-Артура и јапански уображени успеси.

Према јапанским извештајима, опсадна војска освојила је узвишења источно од Кајанчупу-а. Држи се (опет по јапанским изворима), да су генерали Кондратенко и Хилман погинули, а генерал Фок да је рањен.

Адмирал Того јавља, да је већи део јапанске флоте пред Порт-Артуром напустио блокаду и отишао на сусрет руској балтичкој флоти.

Микадо је изјавио своје задовољство адмиралу Тогу на досадањем његовом држању.

Још једна јапанска новинарска „патка“.

Јапанци су из Нагасаке јавили енглеском „Рајтеру“, да су Руси понудили Јапанцима да предаду Порт-Артур, под условом, да се руска посада и руски бродови слободно могу вратити у Русију. А Јапанци су (ко ће у то веровати!) одбили ту понуду.

Како је у јапанском табору?

Према извештајима, што их је добила „Преса“ из Мугдена, јапанска војска пати од прилепчивих болести и од велике хладноће. Многобројни јапански војници бегају у руски табор и предају се. **Недавно је читав одред јапанских коњаника пребегао Русима.** Јапански војнички бегунци изјављују, да у јапанском табору влада нека тајна болест, од које се на пречац умире.

Вести из места и са стране.

Нов омладински покрет.

У најновије доба покренули су страни напредни народи једну мисао, која је са здравственог гледишта потпуно оправдана. Наиме, увидели су, да алкохолна пића шкоде човечијем телу, те су се решили, да стану на супрот уживању алкохола. То су учинили напредни народи, који од нас Срба у многом чему боље стоје, па су проповедали ту идеју, стекли множину присталица и данас велики део Француске, Немачке, а поглавито Швајцарске пропагише ову мисао и издаје силне књиге о алкохолном питању. Склопљена су удружења, чији чланови нити пију, а нити пуше и осећају се много здравијима од оних, који сматрају алкохол и никотин као потребне честице за наш телесни организам. Да је алкол и никотин о ров, — то су доказали лечници и о томе сумње нема. Па како стојимо ми Срби у том погледу? Зло, да не може бити горе. Највећи узрок што наш народ пропада, јесте пијанство. Да тога у нас нема сви би ми сасвим другачије изгледали. Лако је било онда, када смо живели у задругама те смо трошили своје вино, данас наш ратар краде жито са свог рођеног тавана те га носи бирташу за онај отров, који не само да њега упропашћује него и читаву породицу његову. Ето тако стојимо ми Срби у том погледу. Да се народ поправи и на добро упути, треба много жртвовати, материјално и морално. На првом месту су позвани народни учитељи да народу залече оне ране, које га тако јако тиште. Све ово имали су у виду српски учитељски приправници у Сомбору, који су основали антиалкохоличко удружење „Спас“ које до данас броји четрдесет чланова. Циљ томе друштву јесте: 1., да своје чланове одучи од употребе алкохолних пића и дувана; 2., да чланове спреми за народне лечнике у овом погледу и 3., да по могућству даје народу јавна предавања и забаве, на којима би се расправљало о овом питању. Ова идеја и овај покрет, који су у нашим крајевима први покренули свесни учитељски приправници сомборски, заиста је по нас од велике важности, и ми поздрављамо овај нов омладински покрет са жељом, да се и други угледају на сомборске приправнике.

Иста антиалкохоличка дружина „Спас“ приређује у недељу 19. децембра (по старом) своју **прву забаву** уз суделовање певачког и тамбурашког збора приправничке књижевне дружине „Натошевић“ са овим програмом: 1.) Поздравни говор г. др. Паје Радосављевића, учитеља срп. учит. школа. 2.) „Отче наш . . .“ од Давидовог, пева мушки збор српских учитељских приправника. 3.) Важност антиалкохоличког покрета по народ,“ говори Ст. Бенин, учит. приправник IV. разр. 4. Шано душо, Шано . . .“ уз пратњу приправничког тамбурашког збора, пева Д. Марковић, учит. припр. IV. разр 5.) „Народна школа и антиалкохолички покрет, од Сл. М. Косића. учит. припр. IV. р. председника дружине „Натошевић“. 6.) „Богови силни“ осмопев. 7) „Монолог“, од М. Поповића, учит. припр. IV. разр. прикасује М. Јовановић учитељ припр. II. разреда. 8.) „Штетни утицај алкохола на ђачку омладину“ од В. Чубриловића, учит. припр. IV. р. 9. „Венац српских народних песама“, извађа тамбурашки збор српских учитељских приправника сомборских.

Иванчин.

Покрет за реформе у Русији.

У Царскојем Селу била је прошлог понедељника и уторника конференција, којој су под председништвом царевим учествовали Михајло Александровић, Побједоношчев, Вите, министри г. Мирски, Коковсов и Јермолов за тим генерали г. Рихтер, Воронцов, Дашков, Солски и Фриш. При дворском обеду, коме су и министри учествовали показан им је царски манифест, у којем цар отворено вели, да аутократску моћ хоће неповређену да пренесе на свог сина. Још се у њему вели, како је данашњи рат открио извезне административне недостатке, и све се мора употребити да се оне отклоне. Министри су за тим цару изнели данашње стање у Русији. Вите и Солски указивали су на потребу да се учине извесне концесије у либералном духу. Што се цар опирао реформама приписује се утицај великог кнеза Сергија, који ће напустити свој положај генералног гувернера у Москви, те живећи у Петрограду јаче утицати на државну управу. „Берлински Тагблат“ вели, да су на скупу руских племићских маршала, донесени закључци, који су немило изненадили Побједоношчева, који је био покретач тог скупа. Закључци ови незаостају ни најмање иза закључака земства, већ у многом погледу иду и даље. Побједоношчев се дакле потпуно преварио у назорима руског племства. Међу слободоумним племством је и московски племићки маршал кнез Трубецкој. И министар спољних послова, Ламсдорф наклоњен је слободоумнијим реформама.

Анти-алкохолски конгрес у Будимпешти.

Десети међународни конгрес против алкохола састаће се 1905. године од 1. до 4. септембра у Будимпешти. У својој последњој седници, одбор за припрему око дочека гостију склопио је позив, који ће се превести на све европске језике и послати по целом свету. До сад су се пријавили да држе говоре многи чувени лекари и научници, а међу њима и знаменити Ламброзо. Врло је лепа појава, да су сва радничка друштва и сва болничка удружења радничка већ поднела акт за овај конгрес, у ком траже, да сви дућани, у којима се продаје ракија, буду недељом затворени.

Српско народно позориште.

Пред нама је рачун о приходу и расходу српског народног позоришта за годину 1903.

Из тога рачуна се јасно види јадно стање нашег „народног мезимчета“ концем прошле године. Рачун исказује ништа мање него — **18 хиљада 172 К и 80 пот.** дефицита (мањка)!

Тај мањак (по извештају гл. благајнице) настао је отуд, што се за путне трошкове (које поједина места нису признала), платило 1179 К 97 пот.; у појединим местима попуњен је дефицит са 4551 К 66 пот.; за разне рачуне (које поједина места нису платила) плаћено 965 К 31 пот.; на хонораре плаћено је 810 К; глумцима, којима поједина места нису признала плату, плаћено је 1263 К и 30 пот.; на дужан зајам камата 473 К и 60 пот; награда управитељу 1200 К и тантијеме 400 К. — Осим тога отписано је од инвентара **7521 К 16 пот.** Међутим цео инвентар је процењен на **17,849 К 34 пот.**, тако, да се инвентар од године 1903. мора још платити са — **10,328 К 18 пот.** (односно отписати). Целокупни мањак за годину 1903. износи 3972 К 91 пот. (и ако година 1903. исказује према прошлој години сувишак од 578 К 75 пот.). Мањка је било у: Ковину, Белој Цркви, Вршцу и Руми; сувишка у Митровици, Осеку и Вуковару (0·99 К). Стање глумачког пензионог фонда исказано је са 14,781 К 72 пот. (прирастао је према прошлој години са 1,197 К 86 пот.).

Рибља болница.

У бечкој марвено-лекарској школи установљено је почетком ове школске године оделење за прегледање и посматрање болесних риба. Управник оделења је др. Фибигер. Задатак је тога, да се утврди, преносе ли се извесне рибље болести и на човека. Свака болесна риба налази се засебна у огромном стаклету и на сваком стаклету стоји записано име болести. Тако се ту рибе виде, које болују од богиња, рибе, које пате од пролива и т. д. Код једног делфина утврђено је, да пати од запаљења плућа. Болести се дакле могу познати, али се тешко лече.

Одронио се брег.

Недалеко од железничке Станице Загор, на реци Сави одронило се једно велико брдо и затрпало је не само железницу и пут већ и корито потока Медија. Поток је брзо нарастао да се створило читаво језеро, које је на послетку пробило пругу. Тежак је посао био да се што пре железнички промет успостави. Радници су морали по стрмим стазама и опасним провалама ићи и помоћу динамита створише води отвор. Промет још до сад није успостављен.

Нешто ново под небом.

Покојни бен-Акиба, кад би се пробудио, морао би ипак признати, да је „богоштовни“ одјел земаљске владе за Хрватску и Славонију пронашао нешто ново. Наредио истрагу против ученика и учитеља гимназије на Сушаку и поверио — котарској области! А и како да буде друкчије, кад је просвета поверена — бившем начелнику сарајевске и земунске пограничне полиције, Левину пл. Чавраку. Знали смо ми сви, да ће за његове ере почети измене, само нисмо знали с кога ће краја почети и на коју страну ударити!

Талоци и босанска црква.

Началник министарства заједничких финансија, Лудвиг Талоци, ићи ће ових дана у Цариград. Мисија ће му бити не само да ради око преношења Ракоцијева пепела, већ и да поради, како би се решила криза у патријаршији цариградској. Ступиће у преговоре између цариградског патријарха Јоакима III. и опозиције синодске, да би се измирили у интересу босанско-херцеговачке цркве. Босанска влада је уредила православну цркву пре двадесетак година и везала је патријарха цариградског, да велики део својих права даде аустро-угарском владару. Против тога је устала опозиција у васељенском синоду. Талоци ће преговарати и с опозицијом, не би ли је могао приволети да се сложи с Патријархом и босанско-херцеговачку православну цркву преда у руке нашем владару, другим речма да се одрекне своје врховне власти над том црквом.

Трговина.

НОВИ САД, 13. децембра 1904. године.

Пшеница прве каквоће 20 к. — п. до 20 к. 20 п.
Пшеница средња 20 к. — п. до — к. — п.
Пшеница лакша 19 к. 60 п. до 19 к. 80 пот.
Наполица — кр. — пот. до — кр. — пот.
Јечам 14 кр 20 пот. до 14 кр. 40 потура.
Зоб 14 кр. — пот. до — кр. — пот
Кукуруз у зрну ст. 14 кр. 80 п. до 15 кр. 20 п.
Кукуруз у зрну н. 14 кр. 20 п. до 14 „ 40 пот.
Маст 128 кр. — пот. до — кр. — пот.
Сланина 128 кр. — пот. до — кр.— пот.
Сланина пушена 128 кр. — п. до — кр. — п.
Свињи угојени тешки 80 до 84 пот.
Свињи средњи . . 76 до 78 „
Свињи лаки . . . 68 до 72 „
(по киле)
(све од 100 кила)

живе мере.

Теоци 68 п. до 76 пот. по кили
Јагњци — кр. до — кр. по пару
Овци 16 кр. до 40 кр. по пару.

Стање воде под Новим Садом.

10. децембра било је . . . . . 0·72 мет.
11. децембра било је . . . . . 0·62 мет.

Недељни ред позоришних представа.

У понедеоник, 13. (26.) децембра: **»Поход на север«.** Драма у 4 чина, написао Хенрик Ибзен, превео П. Мијатовић.

У среду 15. (28.) децембра: **„Помен Змајови“.** Свечана представа у корист подизања споменика на гробу песниковом у Каменици.

У четвртак 16. (29.) децембра: **„Краљ Лир“.** Трагедија у 5 чинова, написао В. Шекспир, превели Стефановић и А. Хаџић, за позорницу удесио А. Хаџић.

Ad бр. 34.
скупшт. ex 1904.

Јавна захвала.

Благородна госпођа **Јулиана Костић рођ. Паланачки** дарежљивошћу својом изволела је обновити часни крст на св. Ђурђевском тргу, као што је изволела и направити ново небо за св. Ђурђевску цркву и поклонити разне одежде и црквене утвари обема овдашњим српским православним црквама; исто тако изволео је благородни госп. **др. Ђура Николић** адвокат овдашњи обновити часни крст пред српском мушком учитељском школом, што је све редовна скупштина општинска са особитим задовољством на знање узела па и овим путем овим општинским ктиторима изриче своју најтоплију благодарност и жели им постојано крепко здравље са сваким задовољством на многа љета.

Из седнице редовне скупштине српске православне црквене општине држане у Сомбору 26. октобра (8. новембра) 1904.

Ђорђе Павковић перовођа. 1223 1—1 **Јов. Благојевић,** председник.

„РАД“

СРПСКИ НАРОДНИ ВЕЛИКИ КАЛЕНДАР

СА САВРЕМЕНИМ СЛИКАМА

ЗА ГОДИНУ 1905.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА ЗА ИЗДАВАЊЕ СРПСКИХ КЊИГА И НОВИНА У РУМИ

Календарски део овога календара израђен је најбрижљивије. Нарочито су истакнути и Срби свеци, које наш народ светкује по свима крајевима Српства. Забележене су пасхалије, које су врло потребне за свештенике, учитеље и појце. Као новина ушли су статистички податци, који су отштампани на уметнутим листовима. У овом делу календара има опширан чланак о предлогу професора Трпковића, како да се преиначе хришћански календари. На место сухопарног набрајања „знаменитих година“ има у овом календару два чланка: „О знаменитим догађајима у Срба“ и „О знаменитим догађајима светским“ од професора М. Ђ.

Забележене су главне црквено-школске автономне власти у карловачкој митрополији, као и православне црквене власти у земљама, где Срби живе, итд.

ИЗ ЗАБАВЕ: Црна пега од С. А—ћа. — Осећаји, од Милене Миладиновић. — Најглупљи човек у царству, од М. П.

Песме. Ратар од Милорада Павловића. — Мујезину, написао —о. — Краљевић Марко и троглав Арапин, од Змај-Јове.

Из српског живота. Свештеник — народни човек, чланак од др. Ж. М. — Кућа не стоји на земљи, него на жени, црта од М. К. — „Змај“ (као човек и песник, од проф. Милорада Павловића. — О нашим црквеним славама, од Јована Гавриловића пароха. — Потреба и рад, од М. К. — Крунисање српског краља Петра и просветни значај му по Српство, од Мил. Павловића.

Из повеснице. Помоћ Срба из Аустрије, српским устаницима 1804. год., од М Вукићевића.

Из народне привреде и економије. Како се разашиље воће, од Ђ. М. — Најважнија правила из пчеларства са природњачке и економске стране, од др. Ж. Миладиновића. — Болози, написао —ца. — Прскање винограда, од дра Бранка Илијћа. — Како се лече плеснива бурад, од дра Бранка Илијћа. — О вину, написао —ца.

Вашари су израђени веома изцрпно и распоређени су по месецима. Ван тога има још: поштанска тарифа, тарифа за брзојаве, лествица за жигове итд.

СЛИКЕ: У календару „Раду“ за 1905. годину има 45 слика. Најглавније су о Змају и Змајеву погребу, о крунисању краља Петра и из руско-јапанског рата. Насловна је слика: Ђура Цвејић.

Из Угарске, Хрватске и Славоније. 1.) Чика-Јовина Ружа и мала Смиљка. 2.) Чика-Јовина (Змајева) кућа у Каменици; 3.) Чика Јовина соба, у којој је радио и умр'о. 4.) Чика-Јовин писаћи сто и столица. 5.) и 6.) Чика-Јовине познаници и познанице. 7.) Гроб Чика-Јовин у Каменици. 8.) Бранко Радичевић, како га је Чика-Јова нацртао. 9.) Сима Лукин Лазић.

Из Србије: 2.) Сакрунисања краља Петра: Говор митрополита Инокентија у саборној цркви у Београду и прва молитва за крунисаног краља после Косова. 2.) Са крунисања краља Петра: Краљ Петар у потпуном оделу за крунисање излази са крунисања из Саборне цркве. 3.) Са крунисања краља Петра: Одлазак краља Петра на коњу са крунисања у потпуном оделу за крунисање из Саборне цркве у двор. 4.) Манастир седмоврата Жича царска лавра. 5.) Одлазак краљев после крунисања. 6.) Њ. В. Кнегиња Милица и Њ. В кнегињица Јелена. 7.) Стари дворац у Београду.

Из Русије: 1.) Цар Никола II. моли благослов божији за вибаршки пук пред одлазак набојиште.

Из Азије: (са руско-јапанског бојишта) 1.) Главни уред кинеске северне железнице у Порт-Артуру. 2.) Руска Амбуланција. 3.) Руски ратни брод „Решителни“ од Јапанаца заробљени. 4.) Топништво IX. руске дивизије у унакрсној ватри јапанској, на брду Чау-Чау. 5.) Ђенерал Куропаткин. 6.) Намесник адмирал Алексејев. 7. † Адмирал Макаров. 8.) Ђенерал-мајор Смирнов. 9.) Ђенерал лајтнант Жилински. 10.) Заповедник Порт-Артура ђенерал Штесељ 11.) Порт-артурски залив. 12.) Адмирал Скридлов. 13.) Ђенерал-лајтнант Г. К. Штакелберг. 14.) Ђенерал Линђевић 15.) Ђенерал Грипенберг. 16.) Ђенерал Оку 17.) Маршал Ојама 17.) Ђенерал Куроки. 18.) Маршал Ојама. 19.) Вице-адмирал Камимура. 20.) Рудњев, заповедник „Варјага“. 21.) Крај око Јале. 22.) Руска оклопњача „Петропавловски“. 23.) Прелазак преко Бајкала. 24.) Рождественик адмирал балтичке флоте.

Из Чешке: 1.) Јан Хус и 2.) Јан Хус на ломачи.

Разне слике: 1.) Река Јордан. 2.) Богумилски споменик.

Све су ове слике описане у опису слика.

Календар „РАД“ је штампан на финој хартији у формату највећих наших календара, а износи 9 штампаних табака.

Цена му је 70 потура (35 новчића)

СА ПОШТАРИНОМ 90 потура.

За Србију 85 пара динарских.

Препродавци, који узму већи број календара, имају рабата 33 1/3 % или сваки трећи календар, но поштарину плаћају они.

Са поруџбинама треба се обратити једино на

Управу

Друштва „Рада“ у Руми.

1185

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Костантин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.